

اصلاح نژاد و تکثیر و توزیع

مرغ بومی

از: بخش پرورش طیور دفتر مرکزی
جهاد سازندگی

مقدمه:

وجود مرغ اهلی از ۳۲۰۰ سال قبل از میلاد در هندوستان باثبات رسیده و حدود ۱۰۰۰ سال قبل از میلاد همراه با مهاجرت اقوام آریایی به فلات ایران مرغ نیز وارد این سرزمین شده است و راجع به سوابق طیور در ایران در نقشه‌های روی بنا و سنگها و آجرهای پخته کردستان و شوش تصویر مرغ خانگی - خروس - غاز - مرغابی دیده شده است و در ۸۰۰ سال قبل از میلاد اروپائیان از طریق ایران با مرغ آشنا شده و مدتها در یونان قدیم به مرغ پرند ایرانی گفته میشد و بطور کلی پرورش طیور در ایران سابقه طولانی دارد و مردم روستاها و حتی شهرهای کوچک با نگهداری تعدادی مرغ و خروس و یا اردک و غاز و بوقلمون نیازهای خود را از بابت تخم مرغ و گوشت بصورت خودکفا تأمین میکردند و غالباً پرورش بصورت انفرادی و کمتر بصورت گله‌ای معمول بوده که از حدود ۵ الی ۱۰۰ مرغ تجاوز نمیکرد و بجز چند نژاد نسبتاً معروف که در مناطق غرب و شمال و جنوب کشور شناخته شده بود (مرندی - گردن‌لخت لاری و زردکری) بقیه از نژادهایی است که هنوز شناخت کاملی در دست نیست.

تغذیه طیور در روستاها بیشتر بصورت چریدن و استفاده پس‌مانده و ضایعات غذایی و با افزودن مقدار کمی جو و گندم و یا سایر غلات انجام میگرفت و طریقه ازدیاد نسل با استفاده از مرغهای کرج انجام میشد و سالیانه بین ۶۰ الی ۸۰ تخم در بهار و پاییز میگذاشتند البته تولید و سرعت رشد مرغهای بومی مانند مرغهای صنعتی نبود ولی برای صاحب مزرعه و خانه ارزش اقتصادی فراوانی داشت زیرا بعلت چرای آزاد غذای زیادی مصرف نمی‌نمودند. مقاومت اینگونه طیور در برابر عوامل محیطی بسیار زیاد بوده و ضایعاتی که برای آنها وجود داشت بیشتر ناشی از صدماتی بود که حیوانات مودی به طیور و بخصوص جوجه‌های آنها در طول پرورش وارد می‌آوردند و بیماریها نیز بسیار ناچیز و ناشناخته بود. این روند تولید از روستا به شهر تا سالهای ۱۳۳۳ تا ۱۳۳۹ کماکان ادامه داشت بطوریکه در طی این سالها (۳۷ تا

۳۹) به ترتیب ۹۷ و ۸۵ درصد تولید گوشت طیور در روستاها تولید میشد و تولید تخم مرغ در مرغداریهای تجارتي ناچیز و نسبت به آن به کل تولید ۱٪ بوده است.

با توجه به اینکه کشورهائی نظیر آمریکا که در ارتباط با اصلاح نژاد طیور و تشکیل بانک ژن موفقیت‌هایی را در ارتباط با تولید نژادهای اصیل مرغ کسب کرده بودند درصدد بودند که بازارهای خوبی در کشورهای جهان سوم پیدا کنند که متعاقب این مسئله طبق اصل چهار ترومن و کمکهای فنی آمریکا به کشورهای جهان سوم در سال ۱۳۳۳ سازمان دامپروری کشور تعداد ۶۰ هزار جوجه از نژادهای خارجی مانند نیوهمشایر - ردآیلندرد و پلیموت راک وارد کشور نمود که بعداً این جوجه‌ها در روستاهای اطراف شهرها پخش شد و مقارن با این عمل در اثر بروز بیماری نیوکاسل که برای اولین بار در ایران ظاهر شده بود تلفات سنگینی به جوجه‌های مزبور و همچنین گله‌های بومی وارد آمد.

طبق نظر کارشناسان بهداشت طیور در آن زمان تلفات طیور ناچیز بوده و با توجه به ظهور بیماریهای غیر بومی و عدم يك برنامه صحیح و حمایتی به تدریج جمعیت مرغ بومی رو به کاهش بوده بطوریکه براساس آمار موجود از ۳۲ میلیون قطعه به ۱۶ میلیون قطعه رسیده بود. در حالیکه دام و طیور هرکشور جزو سرمایه ملی بوده و حفظ نژادها و ذخیره ژنی با تشکیل بانک ژن و اجرای امر مهم و زیربنائی اصلاح نژاد از ضروریات دامپروری میباشد که متأسفانه این امر نه تنها در کشور اجرا نشده بود بلکه با واردات و توزیع مرغ و خروسهای خارجی در روستاهای کشور ذخائر ژنی کشور نیز در معرض خطر و نابودی قرار گرفته است. و متأسفانه در رژیم گذشته به عوض اجرای طرحهای زیربنائی در زمینه تغذیه و بهداشت و اصلاح نژاد دام و طیور بومی و با توجه به عدم برنامه‌ریزی مشخص در زمینه تأمین گوشت و تخم مرغ مورد نیاز مردم صنعت مونتاز و وابسته مرغداری صنعتی بدون اتکاء به منابع داخلی و بومی کشور از سال ۱۳۳۴ به بعد در ایران شروع

شد و نه تدریج با اتخاذ سیاست‌های حمایتی سرمایه‌گذاری عظیمی توسط بخش خصوصی دولتی با استفاده از اعتبارات بانکی در طول برنامه‌های عمرانی انجام گرفت، بطوریکه سرمایه‌گذاری در این بخش معادل سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی میباشد و در حال حاضر حدود ۱/۲۰ ارز کشور صرف واردات مواد اولیه دام و طیور به میزان حدود ۲ میلیون تن و مقادیر زیادی دارو و واکسن مکملها و مرغ و خروس ایجاد جهت اداره و سرپا نگهداشتن این صنعت وابسته میشود.

با توجه به موارد ذکر شده نهایتاً به اینجا رسیده‌ایم که امروزه جوامع روستائی نیز نیازمند گوشت و تخم مرغ مرغداریهای صنعتی شده و با از طریق وارد نمودن مرغهای رنگی خارجی و توزیع آن در روستاها میخواهند روستاها را نیز به تولیدات مرغداریهای صنعتی وابسته نمایند. حال با توجه به نیاز مبرم به پروتئین حیوانی در تغذیه جوامع شهری و روستائی و با توجه به کمبود گوشت قرمز و جایگزینی گوشت سفید و تخم مرغ بجای آن و نظر به توان تولیدی این ماده پروتئینی در روستاهای کشور جهاد سازندگی را بر آن داشت که این سنت پرورش طیور بومی را احیاء نموده و این اقدام بسیار مهم با هدف خودکفائی در گوشت و تخم مرغ جوامع روستائی کشور و جلوگیری از تزریق محصولات دامداریهای صنعتی وابسته بداخل روستا از سالهای اول شروع فعالیت جهاد سازندگی به روشهای مختلف به مورد اجرا درآمد که ابتدا از طریق توزیع ماشینهای جوجه‌کشی با تکنیک ساده و آموزش روستائیان بکاربرز آنها فعالیتهایی انجام گرفت و سپس با توجه به نیاز شدید تولید جوجه و گستردگی کار در سال ۶۳ طرح بهگزینی و تکثیر و توزیع مرغ بومی در قالب ۱۲ مرکز پشتیبانی به ظرفیت هر مرکز ۸۰۰۰ قطعه مرغ مادر بومی ۲۸۸ مرکز ترویجی هر مرکز به ظرفیت ۵۰۰۰ قطعه جوجه در هر دوره با اهداف (کوتاه مدت، میان مدت - دراز مدت) مطرح و مورد تصویب قرار گرفته است.

شده و سپس تولید جوجه میباشند که جهت پرورش به مراکز ترویجی تحویل داده میشود.

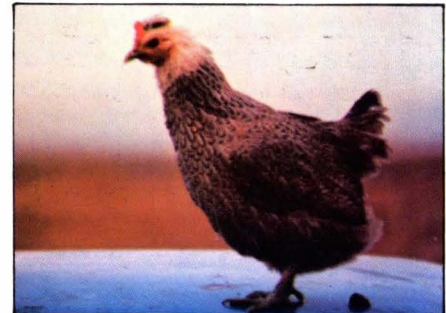
مراکز ترویجی:

این مراکز بعنوان آخرین مرحله اجرای طرح میباشد که پس از تحویل جوجه یکروزه از مراکز پشتیبانی مربوطه بمدت ۲ ماه پرورش بصورت نیمه صنعتی و انجام عملیات بهداشتی و واکسیناسیون در روستاهای کشور طبق برنامه زمانبندی شده توسط جهاد دهستان توزیع میگردد.

مرکز نظارت و ارزشیابی:

این مرکز که بر همه بخشهای تولید و پرورش و توزیع کنترل خواهد داشت: بعد از مرکز هماهنگی و بخش پرورش طیور جهاد استان و شهرستان خواهد بود و توجه و اجرای دقیق آن نتایج مطلوبی را بدست خواهد داد که نظارت بر امر قبل از مرحله توزیع و بعد از مرحله توزیع از اهمیت خاصی برخوردار است و هدف از آن ایجاد آمادگی در روستائیان برای نگهداری و پرورش صحیح نیمچه‌های توزیع شده در روستا میباشد و همچنین ارزیابی در مورد افزایش تولید در روستا و بررسی منطقه از نظر میزان تلفات بعد از این مرکز میباشد.

پس از مطرح شدن جامع اصلاح نژاد و تکثیر و توزیع مرکز بومی کار احداث مراکز پشتیبانی و ترویجی در استانهای کشور شروع گردید که البته در شروع کار مشکلاتی از بابت پیدا کردن زمین مناسب جهت اجرای طرح و عدم موافقت بعضی از ارگانهای ذیربط برای گرفتن زمین که حتی در بعضی از استانها ۱ تا ۲ سال طول کشیده ولی بهرحال عملیات عمرانی از قبیل احداث سالنهای پرورش مرغ مادر و سالن بهگزینی و ساختمان جوجه‌کشی و انباردان و ساختمان اداری مسکونی در مراکز پشتیبانی انجام گرفته که تا آخر سال ۷۰ تکمیل تجهیز و بهره‌برداری خواهد شد و عملیات عمرانی مراکز ترویجی نیز تعدادی در مرحله بهره‌برداری قرار گرفته و تعدادی نیز امسال به بهره‌برداری خواهد رسید که کلاً ۵۰ مرکز ترویجی تحت مدیریت جهاد بوده و مابقی از طریق فعال نموده بخش خصوصی و با استفاده نمودن از امکانات موجود و اعتبارات بانکی در جهت اجرای طرح برای پرورش جوجه یکروزه بومی مورد استفاده قرار خواهد گرفت. ضمناً در شماره‌های بعد فعالیت‌های انجام شده در هر مرکز از نظر تکثیر و اصلاح نژاد معرفی می‌گردد. ❖

مراکز پشتیبانی و ترویجی انجام داده و برنامه‌ریزی جهت رفع مشکلات و تأمین بودجه مورد نیاز و هماهنگی با سایر ارگانهای ذیربط را بعد از دارد.

مراکز پشتیبانی:

این مراکز از طرف مرکز هماهنگی طرح و با توجه به پراکندگی‌های طیور در کشور و اقلیمهای متفاوت در دوازده منطقه از کشور در نظر گرفته شده است که شامل استانهای مازندران- گیلان- خراسان- کرمان- فارس- اصفهان مرکزی- آذربایجانغربی- همدان- زنجان- یزد و خوزستان میباشد. که هر یک از مراکز فوق ۲۴ مرکز ترویجی را تحت پوشش خواهد داشت.

کار اصلی این مراکز شناسایی و جمع‌آوری توده مرغان بومی هر منطقه و تشکیل گله مرغ مادر به تعداد ۸۰۰۰ قطعه و سپس تکثیر و رکوردگیری از مرغان جمع‌آوری

اهداف کمی (کوتاه مدت و میان مدت):

- ۱- افزایش تراکم نسبی مرغ در روستاهای کشور و رساندن جمعیت مرغ بومی تا ۴۸ میلیون قطعه
- ۲- حفظ جمعیت مرغ بومی با اجرای پروژه توزیع نیمچه‌های بومی در روستاها و انجام خدمات دامپزشکی از جمله واکسیناسیون طیور
- ۳- تأمین نسبی بخشی از پروتئین حیوانی مورد نیاز جوامع روستائی و عشایری کشور
- ۴- ایجاد زمینه‌های فعالیت تولیدی در دامپروری برای جذب نیروهای مازاد بخش کشاورزی

اهداف کیفی (دراز مدت):

- ۱- اصلاح نژاد مرغان بومی کشور و دستیابی به حداکثر پتانسیل ژنتیکی
- ۲- دستیابی به نژادهای اصیل و خالص برای مناطق روستائی کشور
- ۳- بهره‌برداری کامل از منابع تغذیه‌ای موجود در روستاها
- ۴- برقراری نظام بهره‌برداری از مرغ بومی از طریق ارتباط صنایع تولید خوراک طیور خودکفائی روستائی و پرورش مرغ

روش اجرایی طرح:

بطور کلی روش اجرایی طرح جهت نیل به اهداف تعیین شده در چهار بخش تولید- پرورش- توزیع و نظارت ارزشیابی از طریق مراکز هماهنگی- مراکز پشتیبانی- مراکز ترویجی پیگیری و به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.

سیاست اجرایی طرح:

- ۱- ترویج و تقویت و احیاء سنت پرورش مرغ در مناطق روستائی و عشایری.
 - ۲- اتکاء به تولیدات منابع داخلی و بومی کشور.
 - ۳- بهره‌گیری از امکانات مراکز علمی و تحقیقاتی کشور.
- مرکز هماهنگی پیگیری فعالیتهای اجرای طرح را در

